

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЛІЦІЇ

Вакулік Ольга Анатоліївна –
ад'юнкт кафедри кримінального
процесу Національної академії
внутрішніх справ

ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА ПІД ЧАС ПРИЙМАННЯ, РЕЄСТРАЦІЇ, РОЗГЛЯДУ ТА ВИРІШЕННЯ ЗАЯВ І ПОВІДОМЛЕНЬ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

На підставі вивчення й аналізу практики приймання, реєстрації, розгляду та вирішення заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, внесення щодо них відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, звітних та аналітичних матеріалів, визначено типові порушення вимог законодавства, що допускаються органами досудового розслідування під час здійснення цієї діяльності.

***Ключові слова:** заяви й повідомлення про кримінальні правопорушення; органи досудового розслідування; реєстрація; Єдиний реєстр досудових розслідувань; порушення законодавства.*

Вакулик Ольга Анатольевна –
ад'юнкт кафедри уголовного
процесса Национальной академии
внутренних дел

НАРУШЕНИЕ ТРЕБОВАНИЙ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА ВО ВРЕМЯ ПРИЕМА, РЕГИСТРАЦИИ, РАССМОТРЕНИЯ И РЕШЕНИЯ ЗАЯВЛЕНИЙ И СООБЩЕНИЙ ОБ УГОЛОВНЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЯХ В ОРГАНАХ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

На основании изучения и анализа практики приема, регистрации, рассмотрения и разрешения заявлений и сообщений об уголовных правонарушениях, внесения сведений о них в Единый

реестр досудебных расследований, отчетных и аналитических материалов, определены типичные нарушения законодательства, которые допускаются органами досудебного расследования во время осуществления этой деятельности.

Ключевые слова: заявления и сообщения об уголовных правонарушениях; органы досудебного расследования; регистрация; Единый реестр досудебных расследований; нарушения законодательства.

Vakulik Olga – Associate of
Criminal Process, National
Academy of Internal Affairs

VIOLATION OF THE LAW AT RECEPTION, REGISTRATION, REVIEW AND SOLUTION STATEMENTS AND REPORTS REGARDING CRIMINAL OFFENSES IN THE INTERNAL AFFAIRS

Despite legislative changes that would make it impossible to conceal the crimes of registration and ensure compliance with immediate response to all allegations and reports of criminal offenses and the subsequent investigation now it must be noted that these violations of the law occur in the future.

In order to ascertain the nature and mechanism of these disorders studied the practice of receiving recording reviewing and resolving claims and reports of criminal offenses the timely introduction of information about them in the Unified Register of pre-trial investigations by various law enforcement authorities in the prosecution materials inspections reporting and analytical data .

On the nature and mechanism of these disorders they are as follows.

1. Lack of response to the statements and reports of criminal offenses that are sent to the police by government agencies including other departments of the Interior. Such statements and reports received from the state executive bodies and local authorities which in the course of business find the appropriate offense often notice also received from supervisors and control hospitals etc. Such statements and messages are left without proper consideration or response (review in accordance with the Law of Ukraine "On Citizens' Appeals while obviously when it comes to committed criminal offenses) the information in the Unified Register

of pre-trial investigations are not made the registration takes place in appropriate journals books of account.

2. Registration statements and reports in the Journal of uniform accounting statements and reports on committed criminal offenses and other events subsequent to the wording "not found circumstances that may indicate the commission of a criminal offense" entering data into the Unified Register of pre-trial investigation does not occur the investigation is not carried out. Declaration or notification are considered in the order of the Law of Ukraine "On citizens' Code of Ukraine on Administrative Offences in a different order.

3. Investigation on allegations and reports of criminal offenses for which the information included in the Unified Register of pre-trial investigation is not within the competence of the Interior who made them and carry out an investigation in accordance with Part 2 of Art. 214 Code of Ukraine.

4. Compliance is not investigating claims p.4 century. 218 Code of Ukraine to be bound check availability has begun pre-trial investigations for the same criminal offense. Late transfer of materials and information notification of the prosecutor the victim or applicant and appropriate information in the Unified Register of pre-trial investigations.

5. Compliance with the requirements of Part 1 is not. century. 214 Code of Ukraine concerning immediate but not later than 24 hours after notification of the committed criminal offense of entering data into the Unified Register of pre-trial investigation in the case of using the operational activities as reasons and grounds for the start of pre-trial investigation. Delaying the start of the preliminary investigation the return of material operational activities of operational units with the requirements of Part 1 of Art. 214 Code of Ukraine.

Keywords: *statements and reports of criminal offenses; bodies of pre-trial investigation; registration; Unified Register of pre-trial investigations; violations of the law.*

Своєчасне та належне реагування на заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення є важливою умовою виконання завдання кримінального провадження, що полягає у захисті особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охороні прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження (ст. 2 КПК України).

Вимоги щодо негайного та обов'язкового вжиття відповідних заходів закріплені у ч.1. 214 КПК України, де зазначено, що слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви або повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР) та розпочати розслідування. Додатково, у п. 3.1. Наказу МВС України від 19 листопада 2012 року № 1050 зазначено, що кожен факт неприйняття, нереєстрації в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події розцінювати як порушення законності. За виявленими фактами приховування від обліку шляхом неприйняття, нереєстрації заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події у 10-денний строк проводити службові розслідування [1], а п. 1.2.1. Наказу МВС України № 940 від 22 жовтня 2012 року містить вимогу негайного реагування на всі кримінальні правопорушення та інші події, направлення на місце подій сил і засобів, необхідних для захисту порушених конституційних прав громадян [2].

Незважаючи на певні законодавчі прогалини щодо регламентації порядку розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення на яких неодноразово наголошувалось науковцями та практиками, зі змісту відомчих нормативно-правових документів можна визначити основні положення цієї діяльності.

Так, джерелом інформації про вчинення кримінальних правопорушень та інших подій, що надходить до органу внутрішніх справ, уповноваженого розпочати досудове розслідування, є: повідомлення будь-яких осіб та самостійно виявлені слідчим або іншою службовою особою органів внутрішніх справ з будь-якого джерела обставини кримінальних правопорушень; повідомлення будь-яких осіб, які затримали підозрювану особу на місці вчинення кримінального правопорушення.

Єдиний облік являє собою прийняття та реєстрація органами та підрозділами внутрішніх справ заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події; прийняття заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події – дії службових осіб органів

внутрішніх справ при одержанні заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події; реєстрація заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події – присвоєння кожній отриманій заяві і повідомленню про вчинення кримінального правопорушення та іншої події порядкового номера і фіксація у відповідних облікових документах стислих даних про заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення та інші події.

Заяви і повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події реєструються цілодобово в черговій частині органу внутрішніх справ уповноваженими працівниками чергових частин МВС України, ГУБОЗ МВС України, ГУМВС, УМВС, УБОЗ, органів внутрішніх справ відразу після їх надходження та вносяться до журналу ЄО та інтегрованої інформаційно-пошукової системи органів внутрішніх справ, до якої також відразу вносяться усі відомості з журналу ЄО.

Про наявність письмових заяв про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, що надійшли до чергової частини органу внутрішніх справ, а також повідомлень, які надійшли усно, у яких наявні відомості, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, після реєстрації в журналі ЄО оперативний черговий доповідає начальникові слідчого підрозділу для внесення слідчими відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та інформує начальника органу внутрішніх справ.

Заяви і повідомлення, що надійшли до чергової частини органу внутрішніх справ, у яких відсутні відомості, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, після реєстрації в журналі ЄО доповідаються оперативним черговим начальникові органу внутрішніх справ або особі, яка виконує його обов'язки, для розгляду та прийняття рішення згідно із Законом України «Про звернення громадян» або Кодексом України про адміністративні правопорушення [1].

Варто також погодитись із тезою про те, що основоположні принципи кримінального процесу можуть бути реалізовані, а права громадян надійно захищені лише за умови, що кожному факту порушення закону надаватиметься вчасна належна правова оцінка шляхом встановлення точної

відповідності обставин події, що містить склад кримінального правопорушення, фактичним даним [3].

Водночас, незважаючи на законодавчі зміни, які мали б унеможливити приховування злочинів від реєстрації та забезпечити виконання вимог негайного реагування на усі заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення та подальше проведення розслідування, наразі доводиться констатувати, що згадані порушення законодавства відбуваються і надалі.

З метою з'ясувати характер та механізм згаданих порушень, вивчалась практика приймання, реєстрації, розгляду та вирішення заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, своєчасність внесення щодо них відомостей до ЄРДР різними органами внутрішніх справ за матеріалами прокурорських перевірок, звітними та аналітичними даними.

Загальновідомо, що переважно заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення надходять до органів внутрішніх справ, тому закономірно, що найбільша кількість порушень законодавства при прийманні, реєстрації, розгляді та вирішенні заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та своєчасності внесення щодо них відомостей до ЄРДР фіксується саме тут.

Щодо характеру та механізму таких порушень, то вони полягають у наступному.

1. Відсутність реагування на заяви та повідомлення про кримінальні правопорушення, які надсилаються до органів внутрішніх справ державними установами, у тому числі і іншими підрозділами органів внутрішніх справ.

Такі заяви та повідомлення надходять від органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, які у процесі своєї діяльності виявляють відповідні правопорушення, нерідко повідомлення також надходять від органів нагляду і контролю, лікувальних закладів та ін. Такі заяви та повідомлення залишаються без розгляду або належного реагування (розгляд у відповідності до Закону України «Про звернення громадян», у той час коли очевидно йдеться про вчинене кримінальне правопорушення), відомості до ЄРДР не вносяться, реєстрація відбувається у відповідних журналах, книгах обліку.

2. Реєстрація заяв і повідомлень у журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події із подальшим формулюванням «не встановлено

обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення», внесення відомостей до ЄРДР не відбувається, розслідування не проводиться. Заява або повідомлення розглядаються у порядку Закону України «Про звернення громадян», Кодексом України про адміністративні правопорушення, в іншому порядку.

3. Розслідування за заявами і повідомленнями про кримінальні правопорушення відомості за якими внесені до ЄРДР не належить до компетенції органу внутрішніх справ, який їх вніс та проводить розслідування відповідно до ч.2 ст. 214 КПК України.

4. Не додержання слідчими вимог ч.4 ст. 218 КПК України про обов'язковість перевірки наявності вже розпочатих досудових розслідувань щодо того ж кримінального правопорушення. Несвоєчасне передавання матеріалів та відомостей, повідомлення прокурора, потерпілого або заявника та внесення відповідних відомостей до ЄРДР.

5. Не додержання вимог ч.1. ст. 214 КПК України щодо невідкладного але не пізніше 24 годин після подання повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення внесення відомостей до ЄРДР у разі використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності як приводів та підстав для початку досудового розслідування. Зволікання з початком досудового розслідування, повернення матеріалів оперативно-розшукової діяльності оперативним підрозділам без виконання вимог ч.1 ст. 214 КПК України.

Варто також зауважити, що подібні порушення допускаються також іншими органами досудового розслідування, зокрема органами (підрозділами), які здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства та органами (підрозділами) СБУ.

Проте, перелік порушень законодавства при прийманні, реєстрації, розгляді та вирішенні заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та своєчасності внесення щодо них відомостей до ЄРДР не можна вважати вичерпним.

Так, І. Рогатюк за матеріалами прокурорських перевірок визначає також інші порушення законодавства. Зокрема він зазначає, що у разі наявності в матеріалах перевірки відомостей, що свідчать про відсутність події кримінального правопорушення або відсутність в діянні складу кримінального правопорушення, уповноважена службова особа складає мотивований висновок,

який затверджується відповідним керівником або особою, яка виконує його обов'язки, з приєднанням інших документів (пояснень, рапортів, довідок тощо). Матеріали «списуються» до підрозділу документального забезпечення в номенклатурну справу, про що робиться відповідна відмітка в ЖЄО і повідомляється прокурор. Щоправда, у ході проведеної прокуратурою Черкаської області перевірки з'ясувалось, що керівники органів внутрішніх справ у непоодиноких випадках належним чином не перевіряють відповідні висновки, складені підлеглими працівниками, унаслідок чого допускаються факти необліковування кримінальних правопорушень (такими, що приховані від реєстрації, вважаються заяви і повідомлення або вимоги заявника про необхідність здійснення кримінального переслідування, якщо відомості про них на час виявлення не внесені до ЖЄО, а власне заяви та повідомлення не отримали відповідного реєстраційного номера або заявнику не вручено талон-повідомлення). При перевірці порядку ведення ЖЄО було встановлено, що деякі начальники міськрайлінорганів автоматично проставляють відмітки про ознайомлення з порядком їх ведення. Трапляються й порушення, пов'язані з несвоєчасним направленням на місця події слідчо-оперативних груп (не використовуються можливості груп швидкого реагування та дільничних інспекторів міліції), що нерідко призводить до приховування кримінальних правопорушень (зокрема тяжких та особливо тяжких злочинів), щодо яких, попри всю очевидність наявності ознак кримінально караних дій, працівники оперативних підрозділів або дільничні інспектори міліції за «старою практикою» складають висновки про закінчення розгляду заяв (без внесення інформації до бази єдиного обліку). Непоодинокими є факти складання висновків за повідомленнями про факти смерті громадян без долучення лікарського свідоцтва про смерть, яке б підтверджувало ненасильницький характер смерті. Мають місце також випадки проведення слідчих (розшукових) дій (зокрема допиту свідків і потерпілих) за повідомленнями, що не внесені до ЄРДР [4].

Отже, очевидно, що порушення законодавства при прийманні, реєстрації, розгляді та вирішенні заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення є поширеним явищем та мають

різні прояви, проте у більшості здійснюються з метою уникнути проведення досудового розслідування.

У підсумку зазначимо, що узагальнення одержаних результатів дозволило виявити найбільш поширені порушення законодавства. Вивчення та аналіз наведених даних, на нашу думку, дозволить напрацювати дієві механізми у тому числі і у напрямі нормативно-правового регулювання, що сприятимуть вирішенню зазначеної проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події та положень про комісії [Електронний ресурс] : наказ МВС України від 19 листоп. 2012 р. № 1050. – Режим доступу :

<http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>.

2. Про організацію реагування на повідомлення про кримінальні правопорушення, надзвичайні ситуації та інші події та забезпечення оперативного інформування в органах і підрозділах органів внутрішніх справ України [Електронний ресурс] : наказ МВС України від 22 жовт. 2012 р. № 940. – Режим доступу :

<http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>.

3. Чернявський С. С. Правове та організаційне забезпечення розгляду в ОВС заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події / С. С. Чернявський, О. Ю. Татаров // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2013. – № 2 (136). – С. 85–93.

4. Рогатюк І. Перевірка прокурором законності розгляду в органах внутрішніх справ заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення. / І. Рогатюк // Вісник прокуратури. – 2014. – № 1. – С. 25–28.